

O nouă viziune: Iosif Cheie-Pantea, *Cioran și spiritul romantic*

Adela Drăucean*

A New Vision: Iosif Cheie-Pantea, *Cioran and the Romantic Spirit*

Cioran și spiritul romantic

Salutăm apariția volumului *Cioran și spiritul romantic* al profesorului timișorean Iosif Cheie-Pantea (Editura Brumar, Timișoara, 2019), care ne supune atenției dimensiunea romantică ca formă de spirit, un aspect mai puțin reliefat de către comentatorii operei lui Emil Cioran.

Încă din *Avertisment* se subliniază faptul că prin romantism nu trebuie să înțelegem curentul istoric, ci dominantă trăsătură care se manifestă în „nostalgia infinitului, convertită într-o neobosită căutare a absolutului, adică a lui Dumnezeu” (p. 5). Această trăsătură se regăsește și în opera lui Eminescu sau Arghezi, numai că diferă tonul și intensitatea experienței. Dacă la Eminescu e vorba de căutarea transcendentului, de „aprecierea religiei ca raport al omului cu universul” (10) sau la Arghezi de pendularea între credință și tăgadă datorită faptului că revelația nu-l scapă de greutatea îndoielii, la Cioran „tentația credinței se frânge din pricina propriei neputințe” (p. 11).

În cele zece capitole ale cărții (*Sub auspiciile romantismului, Credință și religie, Puterea rugăciunii, Omul și Dumnezeu, Căderea în timp, Pozitivitatea negativului, „Antitezele sunt viața”, Suferința – izvorul cunoașterii și creativității, Cioran și Leopardi, Concluzii*), Iosif Cheie-Pantea cu o deosebită acribie demonstrează religiozitatea filosofului, în ciuda criticilor ce vorbesc despre ateul Cioran. Discursul cărții lasă în primul rând să vorbească documentul cioranian și abia apoi cercetătorul. Opiniile domniei sale sunt ferme și susținute de textul primar.

De exemplu, în convorbirile cu Gabriel Liiceanu, Cioran mărturisește că în sufletul său a existat permanent un „apel religios”, în ciuda momentelor de contestare: „mișcat tot timpul între nevoia de

* Associate Professor, PhD, „Aurel Vlaicu” University of Arad, adeladraucean@gmail.com

credință și imposibilitatea de a crede” (G. Liiceanu, *Apocalipsa lui Cioran*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 115).

Atunci când se autocaracterizează, filosoful se consideră „o natură profund necredincioasă și profund religioasă” (Cioran, *Caiete III*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 7), care toată viața a manifestat „o căutare frenetică dublată de o teamă de a găsi [...] Sunt sigur că l-am căutat pe Dumnezeu, dar sunt și mai sigur că am făcut totul pentru a nu-l întâlni” (George Bălan, *În dialog cu Emil Cioran*, Editura Cartea Românească, București, 1996, p. 25). Din aceste mărturi și din altele se poate observa prezența dialecticii contrariilor dintre afirmarea și negarea divinității (ceea ce îi provoacă cititorului o încurcătură).

În lumina ideilor cioraniene, nostalgia transcendentului înseamnă „coborârea în cele mai adânci straturi ale ființei umane” (p. 10), o adevărată obsesie a Absolutului. Dar ideea de Dumnezeu nu este echivalentul imaginii din mentalul obișnuit. Omul, din cele mai vechi timpuri, prin simboluri a încercat să-l reprezinte pe Dumnezeu, însă toate s-au dovedit a fi amăgitoare, ceea ce a rămas este doar Gândul, Ideea de Dumnezeu: „Orice-ai face, după ce ți-ai pierdut sprijinul în tine, nu mai poți găsi altul decât în Dumnezeu. Și dacă fără El se mai poate încă respira, fără ideea lui te-ai pierde în prăpăstiile minții” (Cioran, *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 187). Fără Ideea de Dumnezeu la care să se raporteze, sufletul ar pierde din putere și în cele din urmă ar eșua. Căutarea transcendentului nu este alceva decât „expresia gândului cultivat cu pasiune de romantici în legătură cu omul dominant de funciara năzuință de autodepășire în spirit, adică de îndumnezeire” (p. 29).

Apropierea de divinitate, cunoașterea lui Dumnezeu se dobândește și prin suferință, deoarece aceasta te scoate din irațional și te stimulează spre contemplație și transformare. De multe ori, Cioran vorbește despre boală într-un sens pozitiv, arătând un dispreț stării de sănătate: „boala ne obligă să fim profunzi, ne osândește la profunzime. – Bolnavul? Un metafizician fără voie” (Cioran, *Silogismele amărăciunii*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 119) sau „Spiritul se vestejește în apropierea sănătății: omul este infirm – sau nu este” (Cioran, *Tratat de descompunere*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 42) ori „a suferi înseamnă a produce cunoaștere” (Cioran, *Demiurgul cel rău*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 138). Suferința îl rupe pe om de lumea exterioară și-l determină să reflecteze la el însuși. Nu contează suferința în sine, ci gradul de conștientizare și intensitatea trăirii, deoarece „în planul cunoașterii, productiv nu e decât raportul dintre durere și conștiință, factori ce se condiționează și fortifică reciproc” (p. 103).

Acribia profesorului Iosif Cheie-Pantea pentru tema abordată se poate observa și din *Post scriptum* unde mărturisește că și-a amânat editarea cărții pentru a consulta volumul consacrat lui Cioran, ce cuprinde lucrările susținute la simpozionul internațional de la Napoli din 2017 și care s-a publicat în 2019. Volumul apărut în Italia îl determină pe profesor să facă remarcă pertinentă că autorii au remarcat latura religioasă a filosofului, dar nu au adâncit-o. *Dio e il nulla. La religiosità atea di Emil Cioran* „nu ia în discuție filonul romantic al gândirii cioraniene, iar în ce privește religiozitatea, o califică exclusiv ca «religiozitate atee»” (p. 122).

Viziunea propusă de Iosif Cheie-Pantea invită la o recitare sau citire cu atenție a operei lui Cioran în care să avem ca busolă dimensiunea romantismului ca formă de spirit, mai precis dialectica contrariilor și nostalgia absolutului, încât vom putea vorbi despre religiozitatea filosofului.